

Kallid sõbrad, lugupeetud suursaadik!

Tere tulemas tänasele seminarile „KASUTAJASÕBRALIK KESKKOND KÕIGILE“ või nagu omavahel naljatamisi kutsume KKK (korduma kippuvad küsimused)

Mida korraldavad

Eesti puuetega Inimeste Koda,

Eesti Disainerite Liit,

Eesti Maaomavalitsuste Liit,

Eesti Purjelaevad,

Eesti Kunstimuseum,

Põhjamaade Puudega Inimeste Võrgustik ja

Islandi Disainikeskus.

Mul on südamest hea meel Teid kõiki näha siin, Eesti Puuetega Inimeste Kojas, sellel imeilusal kevad-suvisel päeval. Täna räägime koos Teiega sellisel iseenesest mõistetaval teemal nagu õigus teha oma otsuseid ja neid ka realiseerida. Euroopa Liidu lepingu üks aluspõhimõtetest on läbi aegade olnud mittediskrimineerimine ja liikumisvabadus - mille kohaselt on igal inimesel õigus liikuda ilma piirangute ja takistusteta EL sees. Samad põhimõtted on ju kehtivad ka Eestis, kuid ikka ja jälle tuleb ühel või teisel inimesel kogeda takistusi ning kurvaks tegevaid olukordi, kus põhiõigused ei ole tagatud. Olgu selleks sõpradega kohvikusse minek või hoopis ametiasutus, kuhu kahjuks pole võimalik pääseda. Mõnikord on takistuseks hoonete ehitatud sisekeskkond, teinekord väliskeskkond, kolmandal puhul on takistuseks hoopis inimeste suhtumine või suutmatus leida lahendusi, mis erinevad nn tavapärasest, või hoopis alternatiivsete lahenduste nägemise oskus.

Suured asjad saavad alguse väikestest asjadest või algatustest, tihti aga saavad asjad alguse karjuvast vajadusest, kutsuda esile muutusi kas siis ühiskonnas tervikuna või mõnes konkreetsetes inimeses. Muutused inimeste mõtlemises, arusaamises, teadmistes, sallivuses aga ka seadusandluses ning igapäeva elu praktikas toimuvad järk järgult, aga kas need toimuvad nii kiiresti nagu me tahaksime?

Mõeldes tagasi 10 aastat tagusele ajale, juba siis räägiti ligipääsetavast elukeskkonnast ja vajadusest teha asju kohe alguses õigesti, disainida tooteid moel mis on kasutajasõbralikud ning kasutatavad

kõigile. Näiteks 2003. aasta esimesest jaanuarist hakkas kehtima Ehitusseaduse alusel välja antud majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 14, mis ütles päris täpselt ja üksikasjalikul kuidas peavad avalikuks kasutamiseks mõeldud hooned ja linnakeskkond välja nägema, et seda saaksid kasutada liikumis-, nägemus ja kuulmispuudega inimesed. Nimetatud määrus oli oma aja kohta üks ütlemata hea seadusandluse tükk, mille kohaselt kõik ehitatavad ja renoveeritavad hooned peaksid olema kasutussõbralikud kõigile inimestele. Kuigi määrus on kehtinud juba 12 aastat, tuleb ikka ette olukordi, kus tellija ja teostaja pole nõuetest teadlikus, püüavad mööda hiilida või hoopis kurioosematel juhtudel tehakse alguses asi valmis vastavalt nõuetele ja siis muudetakse see kasutuskõlbmatuks. Ilmselt mäletate juhtumeid Tallinnast seoses tunnelitega. Alates samast ajast on EPIKoda ja meie liikmesorganisatsioonid, eraldi tahaks välja tuua ELIL, universaalse disaini ja ligipääsu teemat regulaarselt tagant lükanud. Alates 2006 aastast on olnud meil südameasjaks universaalse disaini ideoloogia külvamine ja kasvatamine. Samasse perioodi jäävad mitmed ettevõtmised koostöös põhjamaadega, mille eesmärgiks oli tutvustada universaalse disaini/disaini kõigile/kasutajasõbraliku disaini ideede tutvustamine ja moodsas keeles öeldes süvalaiendamine, mille idee on ju imelihtne – st – **toodete, keskkonna, programmide ja teenuste disainimine sellisel viisil, mis muudab nad suurimal võimalikul määral kõigile inimestele kasutatavaks, ilma et oleks vaja teha kohandusi või kasutada eridisaini. Universaalne disain ei välista vajadusel abiseadmete valmistamist kindlatele puuetega inimeste rühmadele.**

2000-ta keskel toimus 2 pikaajalist koolitusprogrammi universaalse disaini maaletoomiseks - nimelt 2 gruppi koolitajaid ja otsustajaid said Põhjamaades põhjaliku koolituse – EKA õppejõud (disainerid, arhitektid), abistavate erialade õpetajad (tegevusjuhendajad), puuetega inimeste esindajad, ametnikud SoM ja MKM-st (ehitus, infotehnoloogia, transport) õppisid mitme nädala jooksul koos Põhjamaade kogemustest ning mille tulemusel arenes välja võrgustik inimestest, kes olid valmis oma töös universaalse disaini ideoloogiat edasi kandma. Ja uskuge nende inimestega edaspidises töös koos töötades ei olnud vaja selgitada, miks uued rongi perroonid, tellitavad bussid, avalikud hooned jne peavad olema mõistlikult ja kaasavalt loodud ja kasutusele võetud. See oli hea näide, kust algsest tõekest saadi inspiratsiooni ja teema hakkas elama oma elu, st igaüks tegutses edasi oma valdkonnas ja mõtles ka universaalse disaini rakendamisele.

Erinevates koolides õppivad noored, kes kujundavad tulevikus meie igapäevast elukeskkonda saavad juba baasharidust omandades teadmised universaalsest disainist, mis on ju suurepärane, sest ilusam silmale, odavam riigile/tellijale/inimesele, kasutajasõbralikum sihtgrupile, kui hiljem kohanduste tegemine. Teades algusest peale, et meie loodud keskkond peab arvestama erinevate puuetega inimeste, eakate, ajutise tervisekahjustusega inimeste, turistide, lapsevankritega emade jne

vajadustega saame kohe luua lahendused mis on orgaaniline osa loodavast keskkonnast või ehitisest, mitte hiljem lisatud silma kriipiv monstrum.

Kuigi palju on tehtud ja saavutatud – hinnatud erinevaid ehitusobjekt, tehtud ettepanekuid muutmiseks, korraldatud koolitusi, seminare erinevatel tasanditel ja erinevates valdkondades, üle võetud EL poolt antud käsulaudu (veebide ligipääsetavus) jne, on pikk maa veel minna ning pole põhjus loorberitele puhkama jääda. Nagu öeldakse, süües kasvab ise- mida teadlikumaks saavad puudega inimesed oma õigustest ja võimalustest seda suuremaks muutuvad ka ootused ja nõudmised. Ja just ootused ja vajadused osalemiseks ühiskonnas täieõigusliku ühiskonnaliikmena paneb elu liikuma.

Näiteks eile toimus meil kohtumine RKAS-s sotsiaalministri Helmen Küti, voliniku Mariliis Sepperi ja MKM eksperidega ligipääsu aspekte ja kaasavat elukeskkonda - , et arutada seisukohal, et riigi ettevõtted ja ministriumid peab olema teenäitaja ligipääsetava ja kõigi inimeste vajadustega arvestava keskkonna ja tingimuste loomisel – nii hoonetes sees kui väljaspool siseruume, kui ka töökohtade loomisel.

Igal aastal annab Euroopa Komisjon välja ligipääsetava linna auhinna. Minu unistuseks on, et ühel aastal saaks ka mõni Eesti linn vastava auhinna, kuid see eeldab, et kogu linna arendatakse terviklikult – alates tänavatest, teedest, ühistranspordi korraldamisest. Ligipääsuste teenustele ja toodetele ning võimalusest nautida vaba aega koos oma sõpradega.